

ИВО АНДРИЋ

ГОСПОЋИЦА

**НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
БАЊА ЛУКА (Република Српска, Босна и Херцеговина)**

ЧЕТВРТАК, 1. ЈУН

IVO ANDRIĆ

MISS

**NATIONAL THEATER OF THE REPUBLIKA SRPSKA IN
BANJA LUKA (The Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina)**

THURSDAY, 1ST JUNE

Режија и адаптација: ЂУРЂА ТЕШИЋ
Драматизација: ВАЊА ЕЈДУС
Сценографија: ДРАГАНА ПУРКОВИЋ МАЦАН
Костимографија: ИВАНА РИСТИЋ
Композитор: ВЛАДИМИР ПЕЈКОВИЋ
Сценски покрет: ЕМИР ФЕЈЗИЋ
Дизајн светла: РАДОМИР СТАМЕНКОВИЋ
Драматург: АЛЕКСАНДАР ВАСИЉЕВИЋ
Лектор: НАТАША КЕЦМАН

Direction and adaptation: ĐURĐA TEŠIĆ
Dramatization: VANJA EJDUS
Set design: DRAGANA PURKOVIĆ MACAN
Costume design: IVANA RISTIĆ
Composer: VLADIMIR PEJKOVIĆ
Stage movement: EMIR FEJZIĆ
Light design: RADOMIR STAMENKOVIĆ
Dramaturge: ALEKSANDAR VASILJEVIĆ
Stage speech: NATAŠA KECMAN

Улоге Cast

Госпођица: СЛАЂАНА ЗРНИЋ
Мајка/Наратор: НАТАША ИВАНЧЕВИЋ
Јованка/Госпођа са шеширом/Рођака/Наратор:
СЊЕЖАНА МИШИЋ
Дајца Владо/Ратко Ратковић/Гласови/Наратор:
БОЈАН КОЛОПИЋ
Рафо/Петар Будимировић/Гласови/Наратор:
ДАНИЛО КЕРКЕЗ
Резика/Рођака/Карменсита/Наратор: БЕЛИНДА СТИЈАК
Весо/Поп/Симо/Рођак/Музичар у кафани/Гласови/Наратор:
ПАВЛЕ ПАВИЋ

Miss: SLAĐANA ZRNIĆ
Mother/Narrator: NATAŠA IVANČEVIĆ
Jovanka/Lady with a hat/Cousin/Narrator:
SNJEŽANA MIŠIĆ
Uncle Vlado/Ratko Ratković/Voices/Narrator:
BOJAN KOLOPIĆ
Rafo/Petar Budimirović/Voices/Narrator:
DANILO KERKEZ
Rezika/Cousin/Karmensita/Narrator: BELINDA STIJAK
Veso/Priest/Simo/Cousin/Bar musician/Voices/Narrator:
PAVLE PAVIĆ

Музичари: Musicians:
АНАСТАСИЈА МАРИЋ, виолина ANASTASIJA MARIĆ, violin
МАРКО КОВАЧИЋ, контрабас MARKO KOVAČIĆ, double bass

Представа траје 1 сат и 30 минута The show is 1 hour and 30 minutes long

ПИСАЦ

УМЕСТО БИОГРАФИЈЕ

Невероватно је како мало знамо о себи, свету око себе и животу који живимо.

Тек велике и ненадане среће или тешки ударци и велики губици казују нам да је живот човеков много богатији и сложенији него што слутимо, да је све у њему двоструко и вишеструко, двозначно и многозначно, све, од насладе и радости до бола и пропасти, од најмање ситнице па до самог постојања као таквог.

Све се ту мења и понавља: више пута се човек рађа, наизменце расте и пада, оздравља и болује; више пута мре и умире, и васкрсава; и све то што му се догађа готово увек је непредвидљиво и стога наизглед пуно противречности, тешко схватљиво и необјашњиво, а крај му се губи у магли, ћутању и забораву.

Иво Андрић (*Знакови поред њуша*)

БЕЛЕШКА АУТОРКЕ ДРАМАТИЗАЦИЈЕ

Глумачко биће у сталној је потреби за анализом духа. За проницањем у оне најдубље и најскривеније слојеве људске душе, голим оком слабо видљиве. За потрагом оног нечега што чучи скривено испод одела, испод речи, испод понашања. Јер то „нешто“ покреће то биће да чини разна дела и злодела. Нема ничег узбудљивијег него када у роману откријеш књижевни лик (толико тајанствен и толико страхан, теби далек а баш зато интригантан) и када те нека необузdana сила нагони да покушаш да разумеш шта је то што га покреће да ради баш оно што је велики писац написао. Моје глумачко биће заинтригирала је баш та мрачна и страшна Рајка Радаковић. Осетила сам њену дубоку тугу и заглављеност у сопственом слепилу. Заинтригирало ме је то шкрто, болесно срце које је потпуно девијантно схватило појмове оданости и љубави. Заинтригирала ме је та неостварена женственост која је принела жртву мртвом љубавнику. Заинтригирало ме је то несвесно уживање у туђој муци, и та скамењеност срца које се на крају сломи,

накратко пробије до светлости љубави и поново врати сопственој скамењености и једином смислу живота тј. бесмислу самоће и отргнутости од свега, па и саме себе. Слепа за све, а најпре за друштвени тренутак у коме се нашла, себична и сама, одана само сопственој искривљеној успомени. У мању драматизација овог ремек-дела наше књижевности, одважила сам се први пут у животу да покушам да драматизујем ову новелу и да јој удахнем ритам и форму која се мени учинила блиском и потентном за рад у позоришту. Није случајно што је ова прича тако ретко драматизована, јер је јако комплексна и обухвата цео један живот. Сели се из Сарајева у послератни Београд, а најпре је базирана на унутрашњим преживљавањима, мислима и осећањима главне јунакиње, које пак наш наратор тј. писац маестрално посматра, анализира, сецира и коментарише. Из тог разлога, сматрала сам да је значајно да глас наратора, као неког објективног посматрача са стране, остане присутан и у самој драматизацији. Рад на овој драматизацији започела сам још 2009, у врло интензивној сарадњи са редитељком Ђурђом Тешић, када је настало неколико различитих верзија. Тражиле смо причу, форму, стил. Пробијале смо се кроз густу материјал Андрићевих бравурозних мисли и увида, да бисмо на крају дошле до финалне драматизације, која и даље остаје отворена за мењање и прилагођавање, јер позориште чине људи који га стварају, те верујем да је дивна екипа која је стварала ову представу додала још пуно слојева који су њима у процесу стварања били потребни да испричају своју причу. Позориште је жива ствар, а драма је предлојак позоришним ствараоцима да креирају свој свет.

Вања Ејдус

РЕДИТЕЉКА

Дубоко повезане жељом да се сценски бавимо ликом и темом Андрићеве *Госпођице*, а сматрајући да је једина постојећа драматизација писана у духу и позоришном изразу тадашњег времена, одлучиле смо, доста храбро, Вања и ја, још пре неких десетак година да покушамо заједничким снагама да направимо нову, нашу. Нажалост, до реализације тада није дошло и вишемесеч-

ни рад остао је у некој фиоци чекајући боља времена. Када ме је Народно позориште Републике Српске позвало да, на моју велику радост, поново сарађујемо и изразило жељу да то буде баш овај роман, било ми је јасно да су се сада коцкице склопиле. Кроз уметничко пријатељство дуго две деценије знала сам за Вањине скривене таленте за писање и није ми требало дуго да схватим да нисам погрешила. Изузетно надахнуто и предано прионуле смо на посао. Вања из богатог сценско-глумачког искуства, осећаја за драмску форму и талента за сценску ситуацију, ја из редитељске позиције, наводећи нас кроз целину приче, радње и ликова. Пуно смо радиле на тексту. Затим сам на пробама интензивно наставила рад са глумцима које изузетно ценим. Неки од њих су и сами више пута желели да се баве *Госпођицом*. Млади талентовани драматург од самог почетка био је као део старе, добро уходане екипе. Сви сарадници на истом трагу... Питам се, шта нас је то све тако хипнотички привукло овој причи? Држали смо се чврсто, пре свега, онога што смо осетили у роману. Кроз лик Рајке Радаковић Андрић нам даје минуциозну студију једног карактера патолошки опседнутог штедњом и згртањем новца, жене која се слепо и опсесивно везала за завет дат свом оцу на смрти након што је банкротирао и осрамоћене их оставио саме. Њу, још увек девојчицу и њену мајку, на прелазу из старог света који се урушава Првим светским ратом и стварању новог капиталистичког и модерног друштва основаног на робовима камата и царству новца. У тој страшној пукотини света без праведности у којој ће страдати многи и изгубити сви, рађа се један необичан и у светској литератури непознат карактер женског Шјалока, тврдице и зеленаша без морала и милости. „Крпеж и трпеж кућу држе“, говори Госпођица Рајка Радаковић, штедећи страсно и упорно сваки динар док тежи свом циљу – да стекне свој први милион. То је оно што видимо из приче. Али шта нас толико привлачи њеном карактеру у драмском смислу? Размишљам каква је то судбина и зашто нас се тиче. Осећам некакав необјашњив страх. *Госпођица* подсећа на данашње време, које тлачи свакога и у коме нема савести, у коме свако граби и сналази се само за себе, у коме је новац постао божанство. Размишљам какав је то живот без љубави, без самилости, емпатије, живот проведен у опсесивној страсти за материјалним, у страху од банкрота и пропасти које нам друштво намеће? Размишљам како нас капитализам гура у провалију без дна, где нам је јурење новца постало циљ, заправо, новац

постао циљ а не средство за живот и да је такав живот магла у коме лупа згрчено срце пуно бола и у коме, попут старог сата који откуцава време, одјекују питања... Куда?... Зашто?

ЂУРЂА ТЕШИЋ

Рођена у Београду. Дипломирала позоришну режију на Факултету драмских уметности у Београду, 2002. Режијала је савремене домаће и стране комаде, као и домаће и светске класике на сценама Народног позоришта у Београду, Битеф театра, Српског народног позоришта у Новом Саду, Атељеа 212, Београдског драмског позоришта, Малог позоришта „Душко Радовић“, Позоришта „Бошко Буха“, Народног позоришта Републике Српске, Центра за културу Тиват, Позоришта и опере Мадленијанум, Народног позоришта Суботица, Позоришта Приједор, Народног позоришта Ниш.

Режије У Народном позоришту Републике Српске: *Дом Бернарде Албе* Ф. Г. Лорке, *Госпођица Јулија* А. Стриндберга, *Три сестре* А. П. Чехова, *Женидба и угадба* Ј. С. Поповића, *Подвала* М. Глишића, *Школа за жене*, Ж. Б. П. Молијера.

За представу *Господар мува*, 2010, добила је Специјалну награду за нове позоришне тенденције на међународном ТИБА фестивалу, а за представу *Овај ће бити друштво*, 2019, Награду за режију „Љубомир Муци Драшкић“.

КРИТИКА

Крпеж и трпеж

Драматизација Вање Ејдус помало скрајнутог Андрићевог романа о Рајки Радаковић, у читању редитељке Ђурђе Тешић и надахнутој игри глумца Народног позоришта Републике Српске Бања Лука, анамнезу помрачења ума због тврдичлука одане кћери банкротираниог сарајевског газде показала је као колективни црни ритуал, у коме свако има удела у кривици.

„Нема невиних“, као што је писао Андрић у *Проклетој авлији*.

Ејдусова је одолела потпуном превођењу изврсне литературе нашег нобеловца у драмску форму, којој се и сам писац опирао. Уводећи колективног Наратора, ауторке, писац и редитељ постигли су како сценску лепоту оригиналног текста, тако и аутентичност појаве саме Рајке Радаковић (изврсна Слађана Зрнић), која као да природно израња из опсесивности сарајевског и београдског (полу)света... Зачудност овој интимној причи додаје и сама сцена, двоструко уоквирена (Драгана Пурковић Мацан), али и жива музика, која сонгу даје аутентичност и радњу удаљава од ситног реализма.

Актанцијалне групе које редитељка одређује да носе причу (суграђани, радници, рођаци, београдски ветропири и бацачи магле...) служе да радњу ефикасно ритуализују и дају јој значај епског приповедања, некако митског. У тој концепцији потпуно је оправдано да Рајка, у црном дугом капућу (костим Ивана Ристић), са вечитом актанташном у руци и у мушким ципелама, своје тренутке нежности из младости, према мајци и ујаку и закаснелом, погрешном блеску страсти према београдском преваранту, у овој представи користи као „гориво“ за уврежено, традиционално неповерење према људима, од којих очекује само зло и пљачку.

У бањалучкој *Госпођици*, како је Вања Ејдус анализира и Ђурђа Тешић тумачи, над друштвеним одбацивањем старе шкртице преовлађује анамнеза посрнућа њеног ума, као нека плесно-музичка партитура која има гвоздене, вековне законе. Тај женеовски ритуал зла донекле оправдава наративност читаве предста-

ве, даје мотиве, чињенице, а драмски је боје тачно постављени и протумачени ликови изузетних Наташе Иванчевић (Мајка), Бојана Колопића (Дајца Владо), Данила Керкеза (Рафо)...

Злосрећна Рајка Радаковић, у клопци первертиране страсти за чувањем и стицањем, у магновењу сећања на читав свој неостварени живот, по Андрићу заувек остаје у београдском егзилу, у Стишкој (данас Голсвордијевој) улици, број 14, а ова представа је истинито ставља у ширу слику, у центар неурозе, која плаши својом актуелношћу у савременом свету трке за стицањем и надмоћи над недужним жртвама.

Драгана Бошковић (*Вечерње новости*, 20. фебруар 2023)

Кловнови у циркусима живота

На сцени у представи *Госпођица* пратимо духовни суноврат протагонисткиње Рајке, особе која у сржи негира живот, у времену Првог светског рата. Подстакнута искривљено протумаченим мислима оца на самрти о важности штедње, она се постепено сасвим изолује од света, отпушта послугу, одбија пријатеље и фамилију, запушта кућу, истовремено се окрећући прекомерном згртању новца кроз трговину и зеленашење, подсећајући помало у томе на Брехтову Мајку Храброст.

Режија Ђурђе Тешић која се може означити као стилизовано-поетски реализам, вешто спаја епско и драмско, игру наратора

и живих ликова. Занимљиво стилизована позорница уоквирена је са два искривљена гломазна дрвена рама, који се могу тумачити као оквири за две слике, два погледа на свет (сценографија Драгана Пурковић Мацан, костим Ивана Ристић). Један је поглед разумних људи које може да представља Рајкина мајка (Наташа Иванчевић), свесна ћеркиних странпутица, болесне заслепљености штедњом и новцем, а други је ишчашена Рајкина визура, сурово материјална, трагично исушена од живота, отргнута од племенитости и љубави. Слађана Зрнић успешно представља госпођицу Рајку као убогу, усамљену, скршену жену, заробљену похлепом и укинутом женственошћу. Зарађена брда новца и злата не дају јој ни лажну надменост, већ је остављају згрбљену у патолошком шкртарењу. Рајка је повремено и тужно комична у разним ситуацијама закидања пара, попут Молијеровог Харпагона, или његовог наследника, Стеријиног Кир Јање. Суптилне елементе комичног, кроз наглашени физички израз, уноси лик Јованке (Сњежана Мишић), предузимљиве и енергичне Рајкине пријатељице, као и ликови Рајкине фамилије, трио који подсећа на Нушићеве брбљиве тетке, малограђанке.

И у овој представи важни су музичари који све време прате радњу, упечатљиво одређујући њен ритам и јачајући поетску снагу извођења (композитор Владимир Пејковић, Анастасија Марић, виолина, Марко Ковачић, контрабас). И овде су укључени сонгови, у ефектном финалу које емотивно продорно сажима мисли о пролазности и изгубљености таквог живота. Певање је усклађено са другим поступцима стилизације, колективним, симболичким тумарањем наратора са коферима, громогласним хорским лупањем ногама у под, у означавању претње долазећег рата и другим физичким, симболички изражајним решењима (сценски покрет Емир Феџић). Она суптилно заокружују ову вредну представу о трагедији света где је Новац постао бог, несумњив метафорички исказ нашег времена.

Ана Тасић (*Полиџика*, 18. фебруар 2023)

У Народном позоришту Републике Српске (НП РС) *Госпођицу* је поставила редитељка Ђурђа Тешић, а драматизацију текста (тек другу у историји) потписује Вања Ејдус.

„Госпођица подсећа на данашње време, које тлачи свакога и у коме нема савести, у коме свако граби и сналази се само за себе, у коме је новац постао божанство“, реченица је редитељке Ђурђе Тешић коју ваља имати на уму прије гледања ове представе. Све у свему, *Госпођица* Ђурђе Тешић је посланица за љубитеље драме, односно класичног позоришта заснованог на вишеслојној, те дословно и убједљиво испричаној причи. Поред приче, кључ таквог позоришта су глумачке вјештине.

Од ауторске екипе значајно је поменути и Драгану Пурковић Мацан, која је била задужена за сценографију, Ивану Ристић која је радила костиме, Владимира Пејковића, композитора, те чланове новооснованог Симфонијског оркестра НП РС Анастасију Марић и Марка Ковачића. Они су уживо на сцени свирали виолину и контрабас те тако допринијели посебној атмосфери представе. Захваљујући њиховој пратњи у једном тренутку комада Слађана Зрнић демонстрира чак и пјевачке вјештине, те ставља печат на још једну изванредну улогу у богатој каријери.

Не знамо и не можемо да знамо шта би Иво Андрић казао на ову позоришну интерпретацију његовог романа *Госпођица*, али сигурно би о утисцима, били они на крају позитивни или негативни, размишљао бар неколико дана.

Милан Ракуљ (*Независне новине* 18. новембар, 2022)

WRITER

IVO ANDRIĆ

Was born in the village of Dolac, near Travnik, in 1892. After spending his youth in his native Bosnia, which was at the time part of the Austro-Hungarian Empire, he studied philosophy at the Universities of Zagreb, Vienna, and Cracow. His studies were interrupted by the outbreak of the First World War, at the beginning of which he was jailed for his anti-Austrian activities. After receiving a doctorate in letters from the University of Graz in 1923, he entered the Yugoslav diplomatic service. The last diplomatic post he held was that of the Yugoslav minister in Berlin. When Germany invaded Yugoslavia in 1941, Andrić returned to Belgrade and lived there in seclusion throughout the Second World War. He has continued to reside in the Yugoslav capital.

Andrić started his literary career as a poet. In 1914 he was one of the contributors to *Hrvatska mlada lirika* (*Young Croatian Lyrics*). At the end of the war, he published two books of lyrical prose – one of them entitled *Nemiri* (*Anxieties*), 1919 – which, written in the form of a diary, reflect Andrić's experiences of the war and his imprisonment. There followed a long period in which Andrić concentrated on the writing of short stories. His first novella, *Put Alije Đerzeleza* (*The Trip of Alija Đerzelez*), published in 1920, early manifests a dominant trait of his creative process. Andrić takes his material from the life of Bosnia, but through this local material, he presents universal human problems. In the period between the two world wars, Andrić published three books of short stories under the same title, *Pripovetke* (*Stories*), 1924, 1931, 1936.

During the Second World War, the leisure imposed on him by the circumstances, Andrić wrote his three large works, all of which were published in 1945: *Na Drini ćuprija* (*The Bridge on the Drina*), *Travnička hronika* (*Bosnian Story*), and *Gospođica* (*Miss*).

The first two of these works – both of them chronicles rather than novels in the strict sense – deal, like most of Andrić's work, with Bosnia and her history. The author describes the life of this region in which East and West have for centuries clashed with their interests and influences, a region whose population is composed of different nationalities and religions. Andrić is at his best when he limits himself to his native Bosnia and her people.

In *Gospođica* and *Nove pripovetke* (*New Stories*), 1948, Andrić presented present-day people and problems. He dealt with the psychology of the wealthy, with the war and postwar periods, and with the formation of a new society. But in *Prokleta avlija* (*Devil's Yard*), 1954, Andrić returned to his favorite milieu and described the experiences of a Bosnian Franciscan, Fra Peter, who is put in an Istanbul jail, being wrongly accused of plotting against Ottoman rule. In 1960 Andrić published another collection of stories, *Lica* (*Faces*). He has also written several essays, prominent among which is *Zapisi o Goji* (*Notes on Goya*), 1961.

(NobelPrize.org)

DIRECTOR

ĐURĐA TEŠIĆ (BELGRADE, 1977)

She graduated in Theater and Radio Directing from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2002 in the class of Professors Nikola Jevtić and Alisa Stojanović. She directed plays in Belgrade, Novi Sad, Tivat, Banja Luka, Subotica, Prijedor, Niš, etc.

In the National Theater of the Republika Srpska Banja Luka, she directed plays by Lorca, Strindberg, Chekhov, Sterija Popović, Glišić, and Molière.

In 2010, she received the Special Award for New Theatrical Tendencies at the International TIBA Festival for the production of *The Lord of the Flies*, and in 2019, she received a "Ljubomir Muci Draškić" Award for *This One Will Be Different*.

REVIEWS

PATCHING AND SUFFERING

Vanja Ejduš's dramatization of Andrić's somewhat forgotten novel about Rajka Radaković, directed by Đurđa Tešić and performed by the inspired actors of the National Theater of the Republika Srpska from Banja Luka, presents the anamnesis of the darkening of the mind due to the obstinacy of the loyal daughter of a bankrupt Sarajevo landlord as a collective black ritual in which everyone plays a part.

"There are no innocents," as Andrić wrote in *Devil's Yard*.

Ejdus resisted the complete translation of the excellent literature of our Nobel laureate into a dramatic form, which the writer resisted as well. By introducing a collective Narrator, the authors, writer, and director achieved both the scenic beauty of the original text and the authenticity of the appearance of Rajka Radaković herself (the excellent Slađana Zrnić), who seems to emerge naturally from the obsessiveness of the (semi) worlds in Sarajevo and Belgrade... The strangeness of this intimate story is enhanced by the double-framed set design (Dragana Purković Macan), but also by the live music, which gives the song authenticity and moves the plot away from petty realism.

Acting groups, which the director assigns to carry the story (fellow citizens, workers, relatives, Belgrade passers-by, and random people...) serve to effectively ritualize the action and give it the importance of epic storytelling, somehow mythical. In this conception, it is completely justified that Rajka, in a long black coat (costume design by Ivana Ristić), with an eternal pen in her hand and wearing men's shoes, uses her moments of tenderness from her youth, towards her mother and uncle and the belated, wrongful flash of passion towards the Belgrade fraudster in this play, as "fuel" for the entrenched, traditional mistrust towards people, from whom he expects only wickedness and robbery.

In the Banja Luka production of *Miss*, as analyzed by Vanja Ejdus and interpreted by Đurđa Tešić, the anamnesis of the stumbling of her mind prevails over the social rejection of the old miser, like some kind of dance/music scores, which comes with iron-like, centuries-old laws. That Genevan ritual of evil to some extent justifies the narrative of the entire play, it provides motives and facts, while the dramatic colors are accurately placed and interpreted by the exceptional characters of Nataša Ivančević (Majka), Bojan Kolopić (Uncle Vlado), Danilo Kerkez (Rafo)...

The ill-fated Rajka Radaković, in the trap of a perverted passion for keeping and acquiring, in the manipulation of memories of her entire unfulfilled life, according to Andrić, remains forever in exile in Belgrade, in 14 Stiška (today Golsvordijeva) Street, and this play truthfully puts her in a wider picture, in the center of neurosis, which scares with its topicality in the modern world of the race for acquisition and supremacy over innocent victims.

Dragana Bošković (*Večernje novosti*, 20th February 2023)

CLOWNS IN LIFELIKE CIRCUSES

On the stage in the play *Miss*, we follow the spiritual death of the protagonist Rajka, a person who denies life, during the First World War. Encouraged by her dying father's distorted thoughts about the importance of saving money, she gradually isolates herself from the world, dismisses her servants, rejects friends and family, leaves the house, and at the same time turns to excessive hoarding money, through trade and greenwashing, somewhat reminiscent of Brecht's *Mother Courage and Her Children*.

The direction of Đurđa Tešić, which can be characterized as stylized-poetic realism, skillfully combines the epic and the dramatic, the interaction of the narrators and the living characters. The interestingly stylized stage is framed by two crooked bulky wooden frames, which can be interpreted as frames for two pictures, two views of the world (set design by Dragana Purković Macan, costume design by Ivan Ristić). One is the view of reasonable people, which can be represented by Rajka's mother (Nataša Ivančević), aware of her daughter's wayward ways, sickly blinded by savings and money, and the other is Rajka's dislocated vision, cruelly material, tragically drained of life, torn from nobility and love. Slađana Zrnić successfully presents Miss Rajka as a poor, lonely, broken woman, captured by greed and abolished femininity. The mountains of money and gold earned do not even give her false arrogance, but leave her hunched over in pathological stinginess. Rajka is occasionally and

sadly comical in various situations of teasing the couple, like Molière's Harpagon, or his successor, Sterija's Kir Janja. The character of Jovanka (Snjezana Mišić), an enterprising and energetic friend of Rajka's, as well as the characters of Rajka's family, a trio reminiscent of Nušić's chat-ty aunts, small-town women, introduce subtle elements of the comic, through emphasized physical expression.

Musicians are also important in this performance and they accompany the action all the time, impressively determining its rhythm and strengthening the poetic power of the performance (music is composed by Vladimir Pejkočić, while Anastasija Marić plays the violin and Marko Kovačić plays the double bass). And here the songs are included, in an effective finale that emotionally penetratingly summarizes thoughts about the transience and loss of such a life. The singing is coordinated with other stylization procedures, collective, symbolic wandering of the narrator with suitcases, the thunderous choral pounding of feet on the floor, in marking the threat of the coming war, and other physical, symbolically expressive solutions (stage movement by Emir Fejzić). They subtly round off this valuable play about the tragedy of a world where Money has become a god, an undoubted metaphorical statement of our times.

Ana Tasić (*Politika*, 18th February, 2023)

In the National Theater of the Republika Srpska, *Miss* was staged by the director Đurđa Tešić, and the dramatization of the text (only the second in history) was completed by Vanja Ejodus.

"*Miss* reminds us of today's time, which oppresses everyone and in which there is no conscience, in which everyone grabs things only for themselves and thinks about themselves, in which money has become a deity", is a sentence by the director Đurđa Tešić, which should be kept in mind before watching this play. All in all, *Miss* by Đurđa Tešić is a treat for lovers of drama, i.e. classical theater based on a multi-layered, literally and convincingly told story. In addition to the story, the key to such theater is the acting skills.

The set designer Dragana Purković Macan, the costume designer Ivana Ristić, the composer Vladimir Pejkočić, and the members of the newly founded National Symphony Orchestra of the Republika Srpska, Anastasija Marić and Marko Kovačić, should also be mentioned from the creative team. The latter played violin and double bass live on stage and thus contribute to the special atmosphere of the performance. Thanks to their accompaniment, at one point in the play, Slađana Zrnić even demonstrates her singing skills, and puts her stamp on another outstanding role in her rich career.

We do not know and cannot know what Ivo Andrić would have said about this theatrical interpretation of his novel *Miss*, but surely he would have thought about the impressions, whether they were ultimately positive or negative, for at least a few days.

Milan Rakulj (*Nezavisne novine*, 18th November 2022)

